

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A kibővített Unió idegenforgalmi politikája”

(2005/C 255/02)

2004. július 1-jén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki az alábbi tárgyban: „A kibővített Unió idegenforgalmi politikája”

A vonatkozó bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2005. március 16-án fogadta el véleményét (előadó: Juan MENDOZA).

A 2005. április 6–7-én tartott 416. plenáris ülésén (az április 6-i ülésnapon) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 83 szavazattal 4 ellenében 5 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az idegenforgalmi szektorról kialakítandó álláspontjának, valamint javaslatainak kidolgozása keretében olyan véleményt kíván kidolgozni, amely – mind a most véget ért, mind a következő években várható folyamat fényében – tekintetbe veszi a kibővített EU új realitásait.

1.2 Az EGSZB már több véleményt alkotott idegenforgalmi témákban, de most első alkalommal vizsgálja meg a bővítésnek az idegenforgalmi szektorra gyakorolt hatását és az új európai feltételek között megnyíló kilátásokat, s ami a legfontosabb: e munkában az új tagállamok képviselői is részt vesznek.

1.3 Anélkül, hogy megkérdőjeleznénk vagy semmibe vennénk a korábbi vélemények eredményeit, tagadhatatlan, hogy az új helyzet új, különböző természetű veszélyek és lehetőségek egyidejű megjelenéséhez vezet mind Európa egésze, mind az eredeti 15 tagország és az új tagállamok számára.

1.4 A vélemény kidolgozása az új tagállamokból érkező információk, megfontolások és javaslatok iránti nyitottság szellemében történt, ugyanakkor az EGSZB által az eddigiekben megfogalmazott álláspontok figyelembe vételével. Az EGSZB a lengyelországi Katowicében rendezett meghallgatás alkalmával számos nagyon értékes észrevételt hallhatott mind a régebbi, mind az új EU-tagoktól, akik az idegenforgalmat egyöntetűen a gazdasági és kulturális lehetőségek forrásának tekintik, illetve úgy tartják, hogy az hozzájárul a polgárok együttéléséhez és a polgárok Európájához, következésképpen az európai építkezéshez. A végbement és tovább folytatódó bővítés miatt ez annál fontosabb és szükségesebb, mert az megkívánja a kultúrák és népek kölcsönös közeledését és egymás megismerését. A közeljövőben ezt az európai építkezés érdekében kifejtett erőfeszítést egyre fokozottabban igénylik majd az új uniós tagállamok. Az európai építkezés legjobb alakítói és szereplői a turistaként útra kelő emberek.

1.5 Ennek a véleménynek nem az a célja, hogy az aktuális helyzet vagy az egyes országok idegenforgalmi ipara előtt álló jövőbeli lehetőségek elmélyült elemzését adja, hanem az, hogy megvizsgálja, mely elemek építhetők be az európai idegenforgalmi politikába, valamint hogy tanulmányozza azokat az intézkedéseket – illetve javaslatokat tegyen ezekre –, amelyek

elősegíthetik, hogy az idegenforgalom a fenntarthatóság követelményeinek szem előtt tartásával a gazdasági és szociális fejlődés jelentős motorjává váljék.

1.6 Az Európai Alkotmány olyan újabb valóság, amelyet mind az egyes országok egymás közti viszonyainak, mind az országok és az európai intézmények kapcsolatának elemzésekor figyelembe kell venni. E vélemény keretében kísérlet teszünk annak megértésére, hogy a bővítés milyen hatást gyakorol általában véve az idegenforgalomra, illetve, hogy az Európai Alkotmány új keretei milyen előrevívő elemeket hozhatnak, vagy fordítva: milyen nehézségeket támaszthatnak a fejlődés kivételes motorját jelentő idegenforgalom szempontjából Európában és az egész világban. Végül – mivel véleményünk szerint hasznosnak bizonyulhat – megvizsgáljuk, hogy mely elemek járulhatnak hozzá az európai idegenforgalmi politika kialakításához.

1.7 Az idegenforgalom – az Európának nevezett politikai, gazdasági és szociális egységben osztozó polgárok és népek közötti érintkezés révén – fontos szerepet játszik valamennyi nép jobb megismerésében és ezen keresztül az új Európa felépítésében, kohéziójában és megszilárdulásában.

1.8 Nem szabad elfeledkezni arról, hogy az idegenforgalom jelenleg nehéz helyzetben van, s ennek számos oka közül kiemelendő a nemzetközi terrorizmus, illetve a biztonság kérdése és annak szükségessége, hogy az utóbbi követelményt együtt kell kezelni a világgazdaság veszteségeivel és válságával és – legalább is a nagyobb távolságra történő – utazások iránti hajlandóságra gyakorolt hatással. Márpedig az idegenforgalom most is és valószínűleg a jövőben is a világ békéjének eszköze lehet.

1.9 Az idegenforgalomnak az egész világon és különösen Európában támaszkodnia kell mind a turistákat küldő, mind a fogadó országok igazi kulturális értékeire, és hozzá kell járulnia ezek megismertetéséhez. A szokások és kultúrák kölcsönös tisztelet alapján történő megismertetése, a helyi környezet különböző aspektusainak – természeti környezet, építészeti örökség, szociális dimenzió – felértékelődése hozzájárulhat, és hozzá is kell járulnia az egységes Európa felépítéséhez, valamint egy olyan világ kialakításához, melyben az országok szolidaritással egymással és tisztelik egymást.

2. Idegenforgalmi politika az Európai Unióban

2.1 Hozzájárulás a kibővített EU jövődő idegenforgalmi politikájáról folytatandó általános vitához

2.1.1 Az idegenforgalmi politika az Európai Unióban és az Európai Alkotmányban. Az idegenforgalom nem szerves része az Európai Unió közös politikájának, ám több európai intézmény is tervez olyan intézkedéseket és akciókat, amelyek – annak több területet átfogó jellege miatt – hatást gyakorolnak az idegenforgalomra, illetve támaszkodnak erre a tevékenységre mint olyan eszközre, amely segíthet az EU fő célkitűzéseinek (fenntartható fejlődés, foglalkoztatottság, gazdasági és társadalmi kohézió stb.) elérésében. Végeredményben a cél a jobb életminőség biztosítása Európa polgárai számára.

2.1.2 Az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés III-281. cikkében (III. rész, III. cím, V. fejezet, 4. szakasz: „Idegenforgalom”) a következő álláspontot fogalmazza meg e szektor vonatkozásában:

„1. Az Unió, különösen az idegenforgalmi ágazatban működő uniós vállalkozások versenyképességének elősegítése révén, kiegészíti a tagállamoknak az idegenforgalmi ágazat terén folytatott tevékenységét.

Ennek elérése érdekében az Unió tevékenységének célja, hogy:

- a) ösztönözze az ebben az ágazatban működő vállalkozások fejlődéséhez szükséges kedvező környezet kialakítását;
- b) előmozdítsa a tagállamok együttműködését, különös tekintettel a bevált gyakorlatok cseréjére.

2. Európai törvény vagy kerettörvény egyedi intézkedéseket állapíthat meg a tagállamokban végrehajtott olyan intézkedések kiegészítésére, amelyek az e cikkben kitűzött célok megvalósítására irányulnak, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen harmonizációját.”

2.2.1 Az I-17. cikk pedig az idegenforgalmat azon területek között sorolja fel, amelyeken az EU támogató, összehangoló és kiegészítő szerepet játszhat:

„Az Unió hatáskörrel rendelkezik támogató, összehangoló és kiegészítő intézkedések megtételére. Ezek az intézkedések európai szinten a következő területekre terjednek ki:

- a) az emberi egészség védelme és javítása,
- b) ipar,
- c) kultúra,
- d) idegenforgalom,
- e) oktatás, ifjúság, sport és szakképzés,
- f) polgári védelem,
- g) igazgatási együttműködés.”

2.1.3 Az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés iménti cikkeiből kitűnik, hogy az idegenforgalom gazdasági jellege és – az ágazat vállalatain keresztül – anyagi értékteremtő

szerepe elismerést kapott ugyan, de a terület harmonizálásától igencsak messze vagyunk, hiszen a szöveg az Unió szerepét kiegészítő, az ide vonatkozó nemzeti politikákat összehangoló szerepként határozza meg. Egyébiránt is teljességgel kizárja, hogy sor kerülhessen a terület harmonizálását célként kitűző bármiféle szabályozási kezdeményezésre. Az EGSZB szerint ez nem akadályozza annak, hogy megegyezés szülessen az európai idegenforgalom modelljét jellemző értékek meghatározása tárgyában, sőt, még elő is segítheti ezt a folyamatot.

2.1.3.1 Az európai alkotmányt létrehozásáról szóló szerződésbe az idegenforgalmi ágazat vonatkozásában valószínűleg bele lehetett volna foglalni ennél beavatkozáspártibb modelleket is, de a javasolt szöveg átolvasása és elemzése után végül is pozitív kicsengésű értékelés adható az elfogadott megoldásról, mint ahogyan az alkotmány egészéről is. A szerződés idegenforgalommal foglalkozó része lehetővé teszi az ágazat szerepével és helyzetének javításával kapcsolatos fő célkitűzések érdekében tett erőfeszítések folytatását, s ebből kiindulva az EGSZB együtt fog működni az ágazat más intézményeivel és szereplőivel.

2.1.4 Ennek a véleménynek nem célja az egyes uniós országokban folytatott politikák ismertetése és elemzése a modellek összevetése révén: vajon mennyire illeszkedtek bele az európai kompromisszumba, mennyire „nacionalisták”, mennyire tükröződik bennük az európai sokszínűség stb. Az EGSZB már kimondta, hogy az idegenforgalom alapja a helyi és regionális szint, s innen érheti el a nemzeti és nemzetközi szintet. A kato-wicei meghallgatáson – ahol sok értékes hozzászólás hangzott el – az idegenforgalmi tevékenység tekintetében nem csak az egyes államok helyzetének sokfélesége volt megállapítható, hanem az egyes államok, régiók és helyi önkormányzatok által választott stratégiai opciók sokszínűsége is jelenlegi és jövőbeli idegenforgalmi modelljeik vonatkozásában.

2.1.5 Ez a vélemény azt sem tűzi ki célul, hogy elvégezze a sokféle tevékenységi forma értékelését, ám megjegyzi, hogy a sokszínűség bizonyos esetekben még az együttműködési hajlandóság kisebb-nagyobb fokában is megmutatkozik, míg más esetekben kizárólag a piaci verseny játékában bíznak.

2.2 „A bővítés idegenforgalmi vetülete”: az Európai Unió bővítésének hatása az ágazatra

2.2.1 Az Európai Unió bővítése olyan új valóságelem, amely nyilvánvalóan új lehetőségeket nyit meg egész Európa számára, ideértve természetesen mind a régebbi, mind a frissen csatlakozott és a későbbiekben csatlakozó országokat is.

Ezek a lehetőségek több szempontból is megközelíthetőek:

2.2.1.1 Kínálati szempontból: nyilvánvaló, hogy a bővítés jelentős mértékben kiszélesíti az – eddig sem jelentéktelen – európai idegenforgalmi kínálatot, nem csupán az idegenforgalmi célpontok számának pusztán mennyiségi növekedése révén, hanem – és valószínűleg ez a fontosabb – az új tagországoknak köszönhetően növeli a hozzáadott értéket is a kultúra, a ránk hagyományozott örökség és a környezeti értékek terén. Hadd hivatkozzunk ismét a kato-wicei meghallgatásra, ahol nyilvánvalóvá vált, hogy az új tagállamoknak köszönhetően – a

természeti, kulturális, sőt „ipari” idegenforgalomhoz kötődő különféle kezdeményezések révén – szélesedik a kínálat. A kínálat eme növekedése természetesen versenyképesebbé fogja tenni az európai ipart mind a belső piacon, mind Amerika és Ázsia országaival, illetve a világ többi részével összevetve. Az új tagállamok igyekeznek tovább szélesíteni idegenforgalmi kínálatukat, amely idegenforgalmi és gazdasági fejlődésüknek is lényeges eleme. Bár ez a növekedési szándék nagyon is jogos és kívánatos, nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy a növekedésnek korlátai vannak, és a növekedés ütemének tartósnak kell lennie ahhoz, hogy a jövőben garantálható legyen a szociális, gazdasági és környezeti értékek megővése. A többi állam tapasztalata az idegenforgalmi fejlesztésben, tévedéseik és sikereik óvatosságra intenek és iránymutatást is adnak arra vonatkozólag, hogy az új idegenforgalmi célpontok fejlesztését melyik modellre érdemes alapozni.

2.2.1.2 Keresleti szempontból: Három alapvető tényező áll a bővítéshez fűződő idegenforgalmi kínálat növekedésének kiindulópontjában. Először is: az EU-ban megnövekedett azon polgárok száma, akiknek kedvük és szükségük van megismerni más uniós helyszíneket és országokat, olyanokat, amelyek eddig nem voltak könnyen elérhetők, vagy, mert nem voltak uniós állampolgárok és az utazás akadályokba ütközött, vagy pedig, mert uniós polgárok voltak ugyan, de számukra sem volt egyszerű nem uniós országba utazni. Másodszor: az új tagországok polgárainak utazási hajlandósága életszínvonaluk bizonyosan bekövetkező emelkedésével együtt fog növekedni. Harmadszor: remélhető, hogy az új és fejlettebb közlekedési és távközlési infrastruktúrák is kedvet csinálnak az utazáshoz és az idegenforgalomhoz, a szakmai és sportutakhoz, s végeredményben hozzájárulnak az utazás és a hozzájuk kötődő idegenforgalmi ipar fejlődéséhez.

2.2.1.3 Piaci szempontból: a kereslet és a kínálat – az EU bővítésének eredményeképpen bekövetkező – növekedése oda vezet, hogy az idegenforgalmi piac is nagymértékben és pozitív értelemben kibővül. Ennek nyilvánvalóan kedvező hatásai lesznek az EU egész gazdasági életére, amelyben az idegenforgalom erős potenciállal rendelkező iparág. Nehéz megjósolni, hogy a piac bővülése milyen hatással lesz az idegenforgalmi termékek árára, a származékos termékekre és a vállalatok számára, de az előre megmondható, hogy a kedvező hatások túlsúlyban lesznek a negatív következményekhez képest. Bizonyosra vehető, hogy a kibővült piacon a verseny erősebb lesz, de ahhoz, hogy a pozitív hatások érezhetőek legyenek, ennek az erősödésnek a vállalatok és az európai idegenforgalmi célpontok versenyképességének javulására kell támaszkodnia.

2.2.2 Azonban annak érdekében, hogy a bővítés eredményezte új helyzetben rejlő új és jelentős potenciál konkrét lehetőségek formáját öltse, tiszteletben kell tartani bizonyos olyan alapelveket, kritériumokat és közös szabályokat, amelyek garantálhatják a tevékenység általános fenntarthatóságát és a társadalmilag kívánatos jövőt. Ezeket a kritériumokat már a lisszaboni csúcson meghatározták, amikor is kijelölték a célkitűzések – fenntarthatóság, tudásalapú társadalom, foglalkoztatottság és társadalmi kohézió – meghatározásának stratégiáját.

2.2.2.1 Fenntarthatóság: Egy megelőző véleményében – „Hozzáférhető és társadalmilag fenntartható idegenforgalmat mindenki számára!”⁽¹⁾ címmel – más világméretű, illetve

európai intézményekhez (Európai Bizottság, Európai Parlament stb.) hasonlatosan az EGSZB az európai idegenforgalom fenntarthatóságát a kiegyensúlyozott fejlődés és a hosszú távú gazdasági értékteremtés elengedhetetlen feltételeként határozta meg. A dokumentumban található száz kezdeményezés konkrét tárházát nyújtja azoknak az elemeknek, amelyek hozzásegíthetnek a fenntarthatóság eléréséhez.

Az új országok célja az idegenforgalomban az idegenforgalmi kínálat bővítése révén magasabb fejlődési ütemet elérni, ám ezt a növekedést mind abszolút értelemben, mind ütemét tekintve korlátok között kell tartani ahhoz, hogy gazdasági, társadalmi és környezeti értelemben fenntartható maradjon. Az idegenforgalmi tevékenységben nem könnyű eleget tenni a fenntarthatóság követelményének, mert az ágazat ellentmondásai nyilvánvalóak és állandóak, a fenntarthatóság megteremtésének feltételei pedig a tevékenység alakításában szerephez jutók függvényében változnak.

2.2.2.2 Tudásalapú társadalom: Az idegenforgalom igen pozitívan járulhat hozzá a lisszaboni stratégia e célkitűzésének megvalósításához, éppen azért, mert tevékenysége alapvetően a kulturális kapcsolatokra, a más helyszínekre vágyók utazásaira, a különböző szokások, társadalmi és kulturális valóságok közlekedésére épül. Közelebből: a fiatalok ismeretszerzését előnyösen befolyásolja az idegenforgalom által lehetővé tett együttélés más környezetből érkezett – lehetőleg nyitott, toleráns és szolidáris – emberekkel. Az ismeretszerzés nem annyira a tanulással kapcsolatos erőfeszítésen, hanem a tapasztalatok feldolgozásán múlik, ami bármilyen környezetben és bármilyen életkorban elképzelhető, e tekintetben pedig az idegenforgalom jelentős előrelépésre nyújt lehetőséget.

Az információs és kommunikációs technológiák alapvetően hozzájárulnak az idegenforgalmi termékek előállításához és fogyasztásához, s nagyon is biztosra vehető, hogy az idegenforgalom nekik is köszönhetően válik versenyképes és mindenki számára elérhető iparágá.

2.2.2.3 Foglalkoztatottság: A lisszaboni stratégia előírja, hogy Európa az elkövetkező években mind minőségi, mind mennyiségi értelemben kézben tudja tartani a foglalkoztatottság növekedését. Kétség sem fér hozzá, hogy az európai GDP 5 %-át – egyes tagállamokban majd 10 %-át – adó idegenforgalom a kibővített Európa számára mind mennyiségi, mind minőségi értelemben a foglalkoztatottság forrása lehet. A folyamat társadalmi fenntarthatósága érdekében az idegenforgalommal kapcsolatos régi és ezután létrehozandó munkahelyeknek eleget kell tenniük az alapvető kívánalmaknak a minőség és a szakképzés területén, nem lehetnek idényjellegűek, és különös szükség van arra, hogy elismerjék a részmunkaidőben vagy határozott idejű szerződéssel dolgozók jogait.

2.2.2.4 Társadalmi kohézió: Az idegenforgalom a társadalmi kohézió fontos előrevívője annyiban, hogy általa lehetőség nyílik más, a sajátunktól különböző valóságok megismerésére, aminek révén konkrét formát ölt az uniós polgárság fogalma a kibővített Európában. A közös célok érdekében történő összefogáshoz ugyanis feltétlenül ismerni kell a többieket, az idegenforgalom pedig kedvező környezetet teremt ehhez a kölcsönös ismerkedéshez. A kibővített Európa számára az idegenforgalmi mozgás a társadalmi fejlődés egyik eleme, mivel elősegíti az Európa népei közötti fokozott kohéziót.

⁽¹⁾ HL C 32., 2004.2.5.

3. A kibővült Európa – általános politikai elemzés

3.1 A kulcskérdés, amelyet feltehetünk, és fel is kell tennünk magunknak, a következő: „Lehetséges-e az idegenforgalmi politikát beleilleszteni az EU globális ipar- és gazdaságpolitikájának végrehajtásába?” Véleményünk szerint a válasz igenlő, ha az idegenforgalmi politikán azon kritériumok, célkitűzések és eszközök együttesét értjük, amelyeknek az európai idegenforgalmi politikát a versenyképesség, a gazdasági értékteremtés és a fenntarthatóság megfelelő szintjére kell emelniük. Az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés szerint olyan támogató, összehangoló és kiegészítő tevékenységekről van itt szó, amelyek az európai politikák járulékos részei.

3.2 Az idegenforgalmi ágazatra is alkalmazható iparpolitika elemei: az idegenforgalmi politika egyes elemei átvehetők az általános európai ipar- és gazdaságpolitikából:

3.2.1 Foglalkoztatás- és szociálpolitika: Eltekintve az idegenforgalmi foglalkoztatottság igen sajátos – erős idényjelleggel bíró – sajátosságaitól, az uniós foglalkoztatottsági politikák kivétel nélkül tökéletesen alkalmasak az idegenforgalmi ágazat foglalkoztatottsági helyzetének kezelésére. Ezért az uniós intézményeknek nemcsak támogatniuk kell a szezonális enyhítést célzó kiegészítő kezdeményezések mindegyikét, hanem elő is kell segíteniük érvényesülésüket. E téren még nagy utat kell megtenni, ugyanis a legfontosabb idegenforgalmi ágazatokban általános az idényjellegű foglalkoztatás. A munka- és iskolai szünetek időben egyenletesebb elosztása hozzájárulna az idény meghosszabbításához, miáltal javulhatna az idegenforgalmi infrastruktúra kapacitásainak kihasználtsága.

3.2.2 Minőség: Ugyanígy, a minőség fejlesztése és a vállalati minőségi követelmények bevezetése érdekében a közösségi politikák keretében tett erőfeszítéseknek meg kell jelenniük az idegenforgalmi ágazatban is, és itt is a minőség javulását kell eredményezniük. Az idegenforgalom – egyrészt alapvetően szolgáltató jellege miatt, másrészt, mert lényegéhez tartozik, hogy személyre szabott szolgáltatást nyújtson – igen érzékeny erre az összetevőre. Európa teljes idegenforgalmi ágazata valamennyi szereplőjének ilyen irányú erőfeszítéseit támogatni kell, össze kell hangolni, és ki kell egészíteni – a Szerződés megfogalmazásának megfelelően.

3.2.3 Kutatás és fejlesztés: Az idegenforgalom jelenleg rendkívüli helyzetben van: mind szerkezetét, mind az idegenforgalmi szolgáltatások nyújtását és vásárlását illetően nagy változások mennek végbe (Internet). Tanulmányozni és fejleszteni szükséges ennek az ágazatot érintő pozitív hatásait. Az idegenforgalmi K+F területén minden intézménynek és vállalkozásnak – és minden szinten – erőfeszítéseket kell tennie.

3.2.4 Fogyasztóvédelem: Az idegenforgalmat, mint gazdasági tevékenységet a szolgáltatók és a fogyasztók közötti szoros kölcsönös függés jellemzi. Az idegenforgalmi ágazatban a fogyasztók védelmét célzó uniós politika egészét közvetlenül és ágazati szinten alkalmazni kell, a vállalatok és a fogyasztók

tudatosságát pedig fejleszteni szükséges. Idegenforgalmi területen támogatni és ösztönözni szükséges a minőségi és biocímkek népszerűsítését és terjesztését.

3.2.5 Környezetvédelem: Az európai szintű környezetvédelmi politika egésze alkalmazandó az idegenforgalmi iparra is, amelyre pozitív hatást gyakorol. Az idegenforgalom alapvetően olyan iparág, amely a természeti erőforrások ésszerű kihasználásán alapul, és minden ebbe az irányba mutató kezdeményezés, tevékenység vagy szabályozás csakis támasza lehet az idegenforgalmi tevékenységnek ma is, valamint közép- és hosszútávon is.

3.2.6 Más uniós politikák: Általában – és átfogó jellege miatt is – az idegenforgalmi ipart számos uniós gazdaság- és iparpolitikai tevékenység befolyásolja. Szükség lenne rá, hogy az uniós intézmények tudatosítsák magukban az ágazat stratégiai szerepét a foglalkoztatottság és a társadalmi kohézió szempontjából, illetve, hogy a politikákat – kutatások és kísérleti projektek segítségével – specifikusan alkalmazzák az ágazatban.

3.2.6.1 Végeredményben a kibővült Európa idegenforgalmi politikájának – főleg az európai alkotmány hatálybalépése után – támogató, összehangoló és kiegészítő szerepet kell játszania az uniós politikák idegenforgalmi szempontból kedvező hatású alkalmazása érdekében. Az idegenforgalom létfontosságú tevékenység az Unió egésze számára, s ezért megkülönböztetett figyelmet érdemel a vállalati versenyképesség, a legszélesebb értelemben vett fenntarthatóság, a minőségi munkahelyek létrehozása, az infrastrukturális politika stb. szempontjából.

3.2.7 Kapcsolat más tevékenységekkel: Az idegenforgalom hozzájárul más tevékenységek hatásainak optimalizálásához; ilyen például a sport, amit az EGSZB „Turizmus és sport: a jövő kihívásai Európában” című véleményében (?) hangsúlyozott is.

3.3 Az idegenforgalmi politika helyzete az Unióban: Ha válaszolni akarunk arra a kérdésre, hogy az idegenforgalom valóban az őt megillető helyet foglalja-e el Európában és az uniós politikában, megkapja-e a neki járó figyelmet, illetve mint emberi, gazdasági és társadalmi tevékenység rendelkezik-e a megfelelő stratégiai fontossággal, több szempontot is meg kell vizsgálnunk.

3.3.1 Az EU, az uniós tagállamok, régiók és városok világ szinten is idegenforgalmi célpontok. Az új országokkal történő bővítés által teremtett új európai helyzetben széles, sokszínű és nagy különbségeket felmutató idegenforgalmi kínálat jött létre, amelynek eredményeképpen Európa jelentős idegenforgalmi kiinduló- és célponttá válhat. Várható, hogy a jövőben az ágazat növekedése – ha mérsékelt ütemben is – folytatódik, és kilátásai jobbakként, mint más ágazatokéi. A versenyképesség és a fenntarthatóságot megalapozó minőségpolitika lehet e kínálat alapja, míg az idegenforgalmi minőséget jelző európai márkanév (márkanév) létrejötté a minőség eszköze és kifejezője lehet.

(?) HL C 157., 2005.6.28..

3.3.2 Elfogadandó intézményi jellegű intézkedések az egész Európát felölelő idegenforgalmi politika megvalósítása érdekében.

3.3.2.1 Tudott dolog, hogy az uniós intézmények – köztük az Európai Bizottság és az Európai Parlament – szüntelenül munkálkodnak az idegenforgalmat befolyásoló tevékenységek összehangolásán. Példaképpen említhető a már jól bevezetett Európai Turizmus Fórum, amelynek keretében évente találkoznak egymással az idegenforgalmi szektor szereplői, s amely az európai idegenforgalom fejlesztése szempontjából nagy tudományos értékkel bír mind a tervezés, mind az együttműködési politika számára.

3.3.2.2 Ez az igen pozitív erőfeszítés – hasonlóan az európai idegenforgalom fejlesztését célul kitűző egyéb erőfeszítésekhez, amelyekben az ágazat összes szereplői részt vesznek – dicséretet érdemel. A 2004-ben Budapesten megrendezett fórum zárónyilatkozatát jelen dokumentum I. sz. függeléke tartalmazza.

3.3.2.3 Itt ismételt említést kell tennünk az EGSZB kezdeményezéséről – „Turisztikai politika és a köz- és magánszféra együttműködése” című vélemény⁽³⁾ –, amelyben javasolta az Európai Bizottságnak, hogy vizsgálja meg közép- és hosszútávon egy Európai Idegenforgalmi Tanács felállításának lehetőségét.

3.3.2.4 A tervezett tanács összetételében széles képviselői juthatnának az intézményi és magánszféra szereplői, különös tekintettel a szociális partnerekre és a civil társadalom érintett szervezeteire. Feladata az idegenforgalmi adatok elemzése lenne, illetve az, hogy javaslatokat tegyen, és figyelemmel kísérje az Európai Turizmus Fórum keretében létrejött megállapodások sorsát. Az EGSZB együttműködné, és tevékenyen részt venne a tanács létrehozatalában.

3.3.2.5 Az EGSZB kifejezi szándékát, hogy a maga részéről továbbra is munkálkodni szeretne – az Európai Bizottsággal, az Európai Parlamenttel, a Régiók Bizottságával és más uniós intézményekkel együttműködésben – az idegenforgalom európai szerepének és fejlesztésének érdekében.

3.3.2.6 Ennek érdekében javasolja intézményi találkozók tartását, amelyeken elemeznék, összehangolnák és fejlesztenék az Európai Turizmus Fórum határozatainak végrehajtását.

3.4 Hozzájárulás a kibővített Európa idegenforgalmi politikájához

3.4.1 Jelen vélemény megalkotásakor gondot fordítottunk az EGSZB „Hozzáférhető és társadalmilag fenntartható idegenforgalmat mindenki számára” címmel korábban kiadott véleményével⁽⁴⁾ való összhangra, illetve az idegenforgalmi politika követendő irányait hozzáigazítottuk az európai bővítés támasztotta új helyzethez. Jelen esetben idegenforgalmi politikán nem az Unió szabályozási jogkörét értjük, hanem azokat az alapel-

veket és értékeket, amelyeknek minden szinten, minden közintézmény bármiféle idegenforgalmi tevékenységében jelen kell lenniük, illetve irányítaniuk kell a magánszféra tevékenységét. Ezen értékeket, amelyek hozzájárulhatnak az idegenforgalmi tevékenység fejlesztéséhez és fenntarthatóságához, az alábbiakban felsoroljuk.

3.4.2 A kibővült Európa idegenforgalma meghatározásának – a jelenlegi európai idegenforgalomhoz hasonlóan – az európai hagyomány és kultúra értékeiből kell kiindulnia, és központi szerepet kell juttatnia magának a turistának. Nem hanyagolható el az összetett, változatos és erősen személyhez kötött szolgáltatásokat fogyasztó turista fogalma, de nem feledkeztünk el a tevékenység alapvetően gazdasági-kereskedelmi jellegéről, ami megkívánja a jövedelmezőség és a versenyképesség kritériumainak alkalmazását ebben a szektorban, amelynek gazdasági súlya és az európai GDP-hez történő hozzájárulása jelentős mértékű.

3.4.3 A kibővült Európa idegenforgalmi politikájának a legszélesebb értelemben vett fenntarthatóságon, a gazdasági, szociális és környezetvédelmi fejlődésben betöltött szerepén kell alapulnia, ugyanakkor ennek a fejlődésnek szigorúbb feltételeknek kell megfelelnie. Az egyik vitakérdés e tekintetben a növekedésre vonatkozik: vannak-e az idegenforgalmi tevékenységnek objektív és számszerűsíthető korlátai? Vannak-e gazdasági határai annak az ütemnek, amellyel jelenleg az idegenforgalmi célpontok fejlődnek a világban?

3.4.3.1 Nem könnyű válaszolni ezekre a kérdésekre, de egyre inkább elfogadottá válik az a gondolat, hogy nem a fejlődésnek, hanem a növekedésnek vannak határai, feltéve, ha az előbbi a kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődést jelenti. Példaként említhető a Földközi-tenger medencéje, ahol növekszik az idegenforgalmi célpontok száma, ami középtávon jelentős kockázattal járhat az idegenforgalmi ipar egészére és jövedelmezőségére nézve. A fenntartható fejlődés kívánalmait tiszteletben tartó idegenforgalmi beruházások, amelyekre a dél-mediterrán térség országaival együttműködésben kerül sor, olyan eszközökként üdvözölhetők, amelyek egy jelenleg kevésbé fejlett földrajzi régió gazdasági és szociális fejlődését szolgálják.

3.4.4 Az idegenforgalmi iparág alkalmazkodása a változó valósághoz javára válhat versenyképességének: K+F, új technológiák, beruházások, promóció, tervezés, értékesítés, vállalatok hálózatai és társulásai – megannyi szükséges feltétel ahhoz, hogy az összes európai vállalat, de elsősorban azok, amelyek a kibővült új Európában is szóhoz kívánnak jutni, boldoguljanak. Az Internet jelenlegi és várható jövőbeli szerepe minden ágazatot ráébreszthet arra, hogy a követendő út az, ha részt vesznek fejlesztésében és felhasználják termelékenységük növelésére, kutatási tevékenységre, és végeredményben az idegenforgalmi iparág kiegyensúlyozottabb fejlesztésére.

⁽³⁾ HL C 74., 2005.3.23.

⁽⁴⁾ HL C 32., 2004.2.5.

3.4.5 Idegenforgalom és foglalkoztatottság: Szakmai kapcsolatok, képzés és szakmai promóció, szakosodás, szociális védelem, a munkavállalók szabad mozgása – megannyi kulcselem a kibővült Európa idegenforgalmi politikájának alakulása szempontjából. Fokozott figyelem fordítandó az új idegenforgalmi foglalkozások létrejöttére, illetve a hozzájuk kapcsolódó képzésre, amelyből a minőségi kritériumok biztosítása céljából az intézményeknek is ki kell venniük a részüket. Ezenkívül bővíteni és javítani szükséges az idegenforgalmi képzettségek kínálatát is.

3.4.6 Az idegenforgalom kapcsolatai a kultúra és az európai hagyomány értékeinek tudatosításával: Szokások, művészetek, építészet, történelem, folklór és gasztronómia – mindezen elemeknek fontos szerepet kell juttatni a helyes európai idegenforgalmi politika alakításában. Az értékes és idegenforgalmi termékként hasznosítható kulturális örökséggel rendelkező új tagállamoknak támaszkodniuk kell ezekre az értékekre idegenforgalmuk fejlesztése során. Az olyan tapasztalatok, mint – többek között – a spanyolországi „Paradors”, a portugáliai „Pousadas”, az olaszországi „Ville e Castelli” jó példák arra, hogy miként lehet kereskedelmi alapon sikerrel egybeépíteni a kulturális örökséget és az idegenforgalmat.

3.4.7 Az, hogy az idegenforgalom mindenki számára elérhetővé váljon, nem kis kihívást jelent. Az idegenforgalom a személyes jogok része mindenki, így a fogyatékkal élők esetében is. Javasoljuk, hogy a kibővült Európa iskoláiban induljon kampány annak érdekében, hogy a gyerekek és serdülőkorúak, az idősek és nyugdíjasok érdeklődését felkeltsük az idegenforgalom iránt.

3.4.8 Az idegenforgalmi piac bővítés utáni növekedése az európai belső idegenforgalom dinamizálásának egyik tényezője, s ennek következtében az átfogó promóciós politika kiindulási alapja is.

3.4.8.1 Tekintettel a belső idegenforgalom különös fontosságára, illetve a belső uniós keresletre és fogyasztásra gyakorolt hatására, illetve még inkább a szociális idegenforgalom jelenlegi súlyára és a benne rejlő lehetőségekre, az EGSZB véleményt fog kidolgozni „**A szociális idegenforgalmi politika Európában**” címmel.

3.4.9 A tárgyalt ágazatban tevékenykedők szerepe és részvétele az egyes területekre vonatkozó idegenforgalmi politikák kialakításában, nyomon követésében és értékelésében kötelező jelleggel állandó módszere és alapelve kell, hogy legyen bármiféle idegenforgalmi politikának. Szükséges, hogy az érintett felek megállapodjanak az együttműködés stratégiáiról és a részvétel módjairól.

3.4.10 Az idegenforgalom idényjellege valószínűleg az ágazat legnagyobb hátránya. A kibővült Európa új idegenforgalmi politikájának sarkköve lehet a foglalkoztatás és az idegenforgalmi tevékenység stabilitásának megteremtése. Kísérleti projektek segítségével tanulmányozni kell, hogy milyen

kompenzációs megoldásokat lehet találni az emberi és tőkeerőforrások idényjellegből adódó kihasználatlanságára. A kutatásnak alaposan tanulmányoznia kell a változó idegenforgalmi modelleket és azt, hogy miként érhető el, hogy az idegenforgalom továbbra is a fejlődés nagyszerű eszköze maradjon.

3.4.11 Európa szigeteinek eltérő adottságai és idegenforgalmi jellemzői igen jelentősen befolyásolják az ágazat itteni tevékenységét. A kommunikációval, a közlekedéssel és a regionális fejlesztéssel foglalkozó politikák stratégiai fontosságúak a szigetek és a hegyvidéki területek számára, mivel speciális idegenforgalmi jellemzőkkel rendelkeznek.

3.4.12 Még egyszer hangsúlyozandó, hogy a jelenlegi helyzetben a biztonságra és megelőzésre törekvő politikának kell az idegenforgalmi fejlesztés alapját képeznie. Az utazás és közlekedés szabadságát biztosító normákat tiszteletben tartó megelőzés – mind természeti, mind emberi eredetű katasztrófa esetére – az idegenforgalmi fejlesztés lényeges eleme lehet.

3.4.13 Nem szabad elfeledkezni arról, hogy a kibővült Európa idegenforgalmi politikájának elő kell segítenie, hogy az idegenforgalom a társadalmi, gazdasági és politikai kohézió folyamatának szempontjából valóban gyorsító szerepet játsszon a következő tényezők révén:

- az országok, emberek és kultúrák alaposabb megismerése,
- hozzájárulás az együttélés, béke és haladás európai modelljének kialakulásához,
- pozitív kép kialakítása a világhon Európáról.

3.5 A köz- és magánszféra partnersége az idegenforgalmi fejlesztésekben

E vélemény megalkotásakor, amelyben az együttműködés légkörének kialakítására alkalmas hatékony formákat kívántunk tanulmányozni, szem előtt tartottuk az EGSZB megelőző véleményében – „Turisztikai politika és a köz- és magánszféra együttműködése”⁽⁹⁾ – kifejtetteket is.

3.5.1 A kibővült Európa idegenforgalmának elemzésekor a köz- és magánszféra megfelelő összehangolása és együttműködése nem csak helyi vagy nemzeti szinten vizsgálandó, hanem e határokon túlmenően is, mivel az együttműködés a fenntarthatóságot célzó politikák érvényesítésének, a beruházási tevékenység és a versenyképesség javításának eszköze az országok között. Magától értetődő, hogy a gazdag idegenforgalmi hagyományokkal rendelkező országok és társadalmi szektorok átadhatják tapasztalataikat az újonnan csatlakozott uniós országoknak, és segítségükre lehetnek abban, hogy elkerüljék az idegenforgalmi fejlesztés modelljével kapcsolatos hibás döntéseket, megismertethetik velük konkrét sikereik és kudarcik történetét, végeredményben pedig hozzájárulhatnak a – gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból – fenntartható idegenforgalom új modelljének kiépítéséhez.

⁽⁹⁾ HL C 74., 2005.3.23.

3.5.2 Az idegenforgalom minőségének javítását többek között a képzés révén kell elérni, de kívánatos, hogy az tartalmi szempontból figyelembe vegye – az intézményi erőfeszítések hatékonysági szintjének emelése érdekében – a turisztikában tevékenykedők konkrét kéréseit. A köz- és magánszféra közötti együttműködésnek e vonatkozásban lényeges szerep juthat, illetve e szerepet meg is kell kapnia.

3.5.2.1 Az EGSZB támogatja egy európai idegenforgalmi Master-fokozat létrehozását, amely hozzájárulhat az együttélés és a gazdasági fejlődés térségeként felfogott Európai Unió értékein alapuló európai idegenforgalmi modell kialakításához, fejlesztéséhez és megvalósításához.

3.5.3 Az európai idegenforgalmi politikának garantálnia kell az idegenforgalmi szereplők hálózatainak fejlesztését és a vállalkozások társulásait minden – helyi, regionális, országos és európai – szinten.

3.5.4 A kibővült Európában a közlekedési infrastruktúrájának alapvető szerepe van abban, hogy az idegenforgalom minden országban versenyképesen fejlődhessen. Az uniós erőfeszítéseknek ezen a területen arra kell irányulniuk, hogy a terület egészén, a megfelelő biztonság, gyorsaság és minőség biztosítása mellett, garantálható legyen a közlekedéshez való hozzáférés és az intermodalitás, nem feledkezve meg arról sem, hogy az infrastruktúrák idegenforgalmi célú használatának jelentős gazdasági és társadalmi következményei vannak.

3.6 Európai intézményi együttműködés

3.6.1 Az európai intézményi együttműködés több formában is megnyilvánulhat:

3.6.1.1 *Kísérleti projektek:* ilyen például az európai szociális idegenforgalom projektje, amely lényeges módon hozzájárulhat egyfelől a belső idegenforgalom növekedéséhez, másfelől az idegenforgalom idényjellegének enyhítéséhez, illetve ahhoz, hogy az idegenforgalom minden polgár számára elérhetővé váljon. A projektet valószínűleg több olyan országban valósítják meg, amelyek sikeres tapasztalatokat gyűjtöttek hasonló területeken, és az Európai Bizottsággal együttműködésben megvizsgálják, hogy hosszútávon életképes lehet-e az európai szociális idegenforgalom átfogó projektje. Javasoljuk, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg az európai szociális idegenforgalom programjának esetleges hatásait az európai idegenforgalmi iparágra.

3.6.1.2 *Együttműködés a kutatásban:* például azzal kapcsolatban, hogy az idegenforgalom új formái összeegyeztethetők-e a fenntartható fejlődés elvével, hiszen ezek a formák a bővítés után új lendületet kaphatnak. Javasoljuk az Európai Bizottságnak, hogy végeztesen kutatást erről a kérdésről. Az EGSZB ebben szívesen részt venne.

3.6.1.3 Együttműködés és cserekapcsolatok Európa és a világ más tájai között

Az európai idegenforgalmi modellnek, amelynek főbb jellemzőit és feltételeit jelen véleményben tárgyaltuk, Európán

kívül is befolyásolnia kell az idegenforgalmi kínálatokat, különösen ha el kívánjuk kerülni, hogy az utóbbiak tisztességtelen verseny eredményeképpen, az ágazat magatartási szabályainak – nevezetesen a nemzetközi normák, a tisztességes üzletvezetés kívánalmai, az emberi jogok, így a munkához való és a szociális jogok, valamint a környezeti fenntarthatóság elvének – megszegésével alakuljanak ki. Az EGSZB javasolja, hogy az EU a világszervezetekben – az Idegenforgalmi Világszervezetben (WTO) és a Szociális Idegenforgalom Nemzetközi Irodájában (BITS) – gondoskodjék az európai idegenforgalmi modell érvényesítéséről.

3.6.2 A Strukturális Alapok és más szolidaritási formák szerepe a kibővült EU idegenforgalmában

3.6.2.1 Az EU gazdasági szolidaritása legteljesebben a Strukturális Alapok közvetítésével megvalósuló gazdasági és társadalmi kohéziós politikában nyilvánul meg. Ez a politika, amely hatékony eszköznek bizonyult az egyes országok fejlesztése szempontjából, különösen fontossá vált a bővítés után. Ezért támogatni szükséges azokat a tevékenységeket, amelyek kedvező hatással lehetnek a kohéziós politikák további sorsára, amelyek a maguk részéről minden országban lendületet adhatnak az idegenforgalmi tevékenységnek, illetve jóvoltukból az idegenforgalom – az idegenforgalmi politika fejlődésén keresztül – megsokszorozza majd a kifejített hatást. Ebben az értelemben a határokon átvelő akciók – közös akciók és ajánlatok révén – elősegíthetik a különböző országok által közösen előállított turisztikai termékek létrejöttét.

3.6.2.2 E vonatkozás elmélyítése végett javasoljuk az Európai Bizottságnak, hogy végeztesen kutatást a strukturális alapok idegenforgalmi ágazatra gyakorolt hatásáról.

4. Következtetések

4.1 Az idegenforgalom kulcsfontosságú gazdasági ágazat és iparág a kibővült Európa tényleges felépítéséhez, amelynek a legszélesebb értelemben vett fenntarthatóság kritériumainak tiszteletben tartásával kell történnie, s amelynek hatékonyan hozzá kell járulnia Európa társadalmi kohéziójához.

4.2 Az új tagállamok az idegenforgalomban a gazdasági fejlődés jelentős lehetőségét látják, melynek révén – jövedelmi szempontból – felzárkózhatnak az Unió régebbi tagállamaival. Kulturális, természeti és hagyománybeli sokféleségük a kínálat és a kereslet növekedéséhez vezet mind a belső, mind a külső idegenforgalmi piacon.

4.3 A további államokkal történő bővítés hatása az idegenforgalmi ágazat jövője szempontjából – különösen ha az európai idegenforgalmi modell a fenntarthatóság jegyében alakul ki – igen pozitívnak ítéltető.

4.4 Az EGSZB többek között a következő javaslatot szeretné az összes tagállam intézményeihez eljuttatni, illetve azt velük elfogadtatni: induljon **„felvilágosító és ösztönző kampány”** az idegenforgalom, mint Európa stratégiai iparága témájában. A kampány elsősorban a fiatal iskolai népességet célozná meg annak érdekében, hogy felismertesse velük az idegenforgalom értékeit, hiszen az – mint emberi tevékenység – az emberek, a helyszínek és a kultúrák ismeretén alapul, s létfontosságú lehet személyes fejlődésük és szellemi gazdagodásuk szempontjából. A kampányba be kellene vonni az uniós, nemzeti, regionális és helyi intézményeket, valamint az összes szektor vállalati és szakszervezeteit, a tanulókat pedig buzdítani kell a hozzájuk legközelebb eső idegenforgalmi környezet (város, vidék, régió) megismerésére, országuk felfedezésére és egész Európa gazdaságának hasznosítására.

4.5 A turisztikával kapcsolatos bevált tapasztalatok adatbankjának létrehozása – amelybe bekerülnének mind a célpontok, mind a magánszolgáltatók: szállodatulajdonosok, utazásszervezők, kiegészítő ajánlatok stb. – hasznos csatornája lehetne a pozitív tapasztalatok kicserélésének, s ebből nagymértékben hasznot húzhatnának a frissen csatlakozott és a jövőben csatlakozó országok is.

4.6 Ugyanígy, az utazási célpontok olyan különböző hálózatainak létrehozása és fejlesztése, amelyeknek középpontjában a fenntarthatóság és a minőség legelismertebb garanciáinak terjesztése áll, biztosíték lehet annak az idegenforgalomnak a kifejlődésére, amely az új európai idegenforgalmi modell kritériumain és a folytonosság követelményén alapul.

4.7 A fogyasztók védelmét alapvetőnek kell tekintenie annak az európai idegenforgalmi modellnek, amely szándéka szerint a jövőben is a fenntartható gazdasági tevékenység ösztönzője kíván lenni. Az e tekintetben követett általános politikának maradéktalanul érvényesülnie kell az idegenforgalom területén, ahol a fogyasztó és a szolgáltató között szoros egymásrautaltság áll fenn.

Brüsszel, 2005. április 6.

4.8 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság előremutatónak tartja az Európai Bizottság kezdeményezését, mely szerint – az EGSZB ide vonatkozó **„Idegenforgalom és sport: a jövő kihívásai Európa számára”** című véleménye alapján – meg kívánja vizsgálni a sportesemények idegenforgalomra gyakorolt hatását.

4.9 Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy – a referenciarendszer felállítása és az európai idegenforgalmat támogató jövőbeli intézkedések alapjainak lerakása érdekében – ésszerű határidőn belül végezze el az idegenforgalom és a szociális idegenforgalom vizsgálatát, nem feledkezve el a fogyasztókkal élők turizmusáról sem, mivel az idegenforgalom e formáinak szociális jelentősége nagy, a turisztikai tevékenységre pedig valószínűleg pozitív hatással lesznek.

4.10 Az EGSZB különösen fontosnak tartja megismételni az ebben a véleményben már kifejtett következő javaslatait:

– először is, – nagyra értékelve az Európai Bizottság „idegenforgalom és fenntarthatóság” csoportjának felállítását, amelyben az EGSZB is képviselve lesz – tovább kell gondolkodni egy Európai Idegenforgalmi Konzultatív Tanács felállításán, és ösztönözni kell az európai intézmények, a szociális partnerek és a civil társadalom más szervezetei közötti találkozót. Ez a két kezdeményezés véleményünk szerint hozzá fog járulni az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződésben kinyilatkoztatott célok megvalósításához;

– másodszor, az EGSZB hangsúlyozza, hogy együtt kíván működni az idegenforgalomban érdekelt más nemzetközi szervezetekkel (Idegenforgalmi Világszervezet – WTO, Szociális Idegenforgalom Nemzetközi Irodája – BITS).

5. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy ezt a véleményt a következő címen adja ki: „Katowicei nyilatkozat a kibővült Európa idegenforgalmi politikájáról”, és ezzel járul hozzá az Idegenforgalmi Világszervezet által szervezett 2005-ös idegenforgalmi világnaphoz.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND